

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Pidämme hyvänä ratkaisuna kielen oppimisen työelämälähtöisyyttä ja monipuolisia kielen oppimismetodeja. Pidämme tärkeänä kannustavaa kotoutumiskoulutusta. Täten työpaikoilla saatavaa kielikoulutusta osana kotoutumiskoulutusta pidetään erittäin hyvänä ratkaisuna, koska se edistäisi kotoutumiskoulutuksen joustavampaa mallia ja pääsyä työelämämaailmaan. Näissä tapauksissa työpaikoille on kuitenkin tarjottava ja varmistettava riittävä tuki ko. kielikoulutusten järjestämiseksi. On kuitenkin tärkeä huomioida, että maahanmuuttajat kokonaisuudessaan ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ja kotoutumisen tukitoimia on keskitettävä erityisesti heihin, joille nopeutetut tai tulosperusteiset kotoutumistoimet eivät sovi (esim. heikon koulutustaustan omaavat, vammaiset, vanhukset). He tarvitsevat kotoutumisen tueksi innovatiivisia ratkaisuja (esim. kielen oppiminen työn kautta, ei luokkamaisessa opetuksessa) ja esimerkiksi pienryhmäopetusta.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

36,6 miljoonan euron lisäleikkaukset aiheuttavat kunnissamme suurta huolta. Samaan aikaan kuitenkin leikkauksista huolimatta, uusi kotoutumislaki ja nyt siihen ehdotetut muutokset lisäävät kuntien vastuuta kotoutumisesta entisestään. Siksi pidämme leikkauksia ristiriitaisina vastuihin nähden. Mikäli kunta ei pysty tarjoamaan kaikkia palveluita kotoutujille laadukkaasti ja tasavertaisesti, tulee se todennäköisesti kasvattamaan kulueriä taas muualla, esimerkiksi hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalouksissa. Tahtotilamme on edistää kotoutumista niin, että voisimme tarjota kotoutujille kaikki tarvittavat lakisääteiset palvelut sekä edistää vieraskielisten työperäistä maahanmuuttoa paikkakunnalle. Kotoutumisen rahoituksen leikkaukset aiheuttavat/ovat jo aiheuttaneet sen, ettei kaikilla kunnilla ole mahdollisuutta/resursseja hoitaa kaikkia kotoutumislainsäädäntöön kuuluvia palveluita tasavertaisesti ja yhdenmukaisesti. Tämä vähentää vieraskielisten halukkuutta kotoutua pienemmille paikkakunnille ja lisäävät entisestään muuttoaaltoa suurempiin kaupunkeihin. Rahoituksen vähentäminen lisää eriarvoisuutta eri kaupunkien kotoutumispalvelujen kesken. Pienemmät kunnat kuitenkin tarvitsevat uusia asukkaita ja työvoimaa, ja monet kunnat tukeutuvatkin tässä asiassa pitkälti maahanmuuttoon. Rahoituksen vähentyessä kuntien on vaikeampi suunnitella omaa kotoutumisen budjettiaan sekä edistää kansainvälistymiseen tehtyjä tavoitteita tai toimenpiteitä.

Yleisenä huolena hallituksen esityksissä on, että rahoitusta leikattaessa enemmän tukea tarvitsevat maahanmuuttajaryhmät jäävät huomioimatta ja palvelujen ulkopuolelle, jolloin riski syrjäytymiseen ja muille negatiivisille lieveilmiöille kasvaa. Tämä taas kuluttaa ja kasvattaa mm.

hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalouden sekä kolmannen sektorin resursseja. Ko. ryhmien kotoutumisen vastuuta ei saa säilyttää näiden toimijoiden harteille. Asiassa on huomioitava etenkin hallituksen jo hyvinvointialueille ja järjestöille kohdentamat leikkaukset.

Vastaanottoon varautumisen korvausten poistolla olisi suuria vaikutuksia kiintiöpakolaisia vastaanottaville kunnille ja ko. korvausten poisto saa todennäköisesti yhä useamman kunnan luopumaan kiintiöpakolaisten vastaanotosta kokonaan. Useat kunnat ovat erikoistuneet ja kehittäneet kiintiöpakolaisten vastaanottoon liittyviä palvelujaan jo vuosikausia, ja rahoituksen vähentäminen tähän vetäisi näiltä kunnilta ns. "maton alta pois" ja tyrehdyttäisi hyväksi havaitut käytännöt.

Ehdotetulla muutoksella siirtää osana laskennallista korvausta maksettava kotoutumiskoulutuksen rahoitus osaksi työvoimapolitiikan rahoitusta, eli kunnille maksettavaa valtionosuutta, olisi iso vaikutus kuntien talouteen. Ehdotus todennäköisesti vaikuttaa laajalti kuntien talouteen myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille ja haavoittuvassa asemassa oleville kansainvälistä suojelua saaville ja kotikunnan saaneille tilapäistä suojelua saaville.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Pidämme lähtökohtaisesti hyvänä hallituksen esitystä kotoutumisen edistämisen nopeutumisesta ja tehostumisesta. On tärkeää lisätä maahanmuuttaneiden omaa vastuullisuuttaan kotoutumisensa edistymisestä. Kotoutumista ei voida kuitenkaan säilyttää pelkästään maahanmuuttajan omalle kontolle. Kotoutuminen on aina kaksisuuntaista ja pelkkä työllistyminen ei ole onnistuneen kotoutumisen mittari. Hallitus painottaa yleisesti ottaen työperäistä maahanmuuttoa, mutta on kuitenkin hyvä muistaa, että maassamme on paljon myös muilla statuksilla olevia maahanmuuttajia, joiden kotoutuminen tulee varmistaa. Työllistyminen ei ole ainoa kotoutumista mittaava tekijä, vaan se on osallisuutta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jokaisen subjektiivinen kokemus. Vaarana on, että liika keskittyminen työperäisen maahanmuuton lisäämiseen vie pois kotoutumisen tukitoimia muilta maahanmuuttajaryhmiltä. Huomiota olisi kiinnitettävä entistä enemmän kaksisuuntaiseen kotoutumiseen, joka korostaa maahanmuuttajan oman vastuun lisäksi yhteiskunnan vastaanottavuutta ja vastuuta kotoutumisesta. Yleisesti ottaen hallituksen selvityksessä on mainittuna useita maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen esteitä: kontaktien puuttuminen, työhönotossa havaittu syrjintä ja työpaikoilla esiintyvä rasismi. Hallituksen tulee omilla toimillaan puuttua mm. työnantajien ennakkovalintoihin ja syrjintään maahanmuuttajia kohtaan. Työnantajille on tarjottava koulutusta ja muuta osaamisen vahvistamista esim. kielituetusta työkokeilusta tai kielitietoisesta työympäristöstä.

Hallituksen on huomioitava esityksissään myös työperusteisiin oleskelulupiin tulleet muutokset, jotka vaikeuttavat työperäistä maahanmuuttoa. Tämä on ristiriidassa hallituksen tavoitteiden kanssa työperäisen maahanmuuton lisäämisestä. Muutokset vaikeuttavat Suomeen työn perässä muuttoa ja vähentävät Suomen houkuttelevuutta kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

-

Muut huomiot

Haluaisimme tässä lausunnossa kiinnittää huomiota lisäksi alla oleviin seikkoihin.

1. Hallituksen esitys: Elinvoimakeskusten tehtävistä kumottaisiin muille kotoutuja-asiakkaille kuin työnhakijaksi rekisteröityneille järjestettävien kotoutumisen alkuvaiheen palveluiden saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden valvonta. Lisäksi kumottaisiin pykälä alueellisesta maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmästä.

Näkemyksemme mukaan tarvitaan laissa säädettyä alueellista yhteistyötä ja valvontaa valtion taholta, jottei kotoutumisen palveluista tule eriarvoisia ja sirpaleisia. Kotoutumisen palveluissa on jo nyt havaittavissa hyvinkin erilaisia käytänteitä riippuen asiakkaan kotikunnasta. Alueelliset maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmät varmistavat yhtenäisen, kauaskantoisen ja tavoitteellisen kotoutumistyön edistämisen alueellisesti. Saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden valvonnan poisto elinvoimakeskuksilta toisi entistä enemmän lisävastuuta kunnille ko. tehtäviin, vaikka kuntien resurssit voivat jo nyt olla vähäisiä. Huolena on eriarvoiset ja -laadulliset kotoutumisen palvelut asuinkunnasta riippuen.

2. Hallituksen esitys: ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tehostaminen

Emme pidä ko. esitystä hyvänä ratkaisuna, koska myös ruotsinkielisillä alueilla työpaikoilla vaaditaan hyvin usein suomen kielen osaamista. Tällöin ruotsinkielisten kotoutumiskoulutusten käyneiden henkilöiden mahdollisuudet työllistyä vähenevät entisestään. Lisäksi moni ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen käynyt saattaa myöhemmässä vaiheessa muuttaa suomenkieliselle alueelle, jossa pelkällä ruotsinkielellä ei pärjää. Moni ruotsin kielellä kotoutumiskoulutuksensa opiskellut saattaa myös hakeutua Suomen sijasta Ruotsin työmarkkinoille, jossa maahanmuuttajien työllistyminen on muutenkin keskivertoa Suomea helpompaa.

Kemppi Marianna

Heinolan kaupunki - Tämä lausunto annetaan Heinolan ja Orimattilan kaupunkien yhteisenä lausuntona.